

Sant Joan del Pla

La Palma de Cervelló

Ubicació

Comarca: Baix Llobregat
Lloc/Adreça: Pla de Sant Joan
Emplaçament A 250m al sud del cementiri municipal
Alçada: 79

Coordenades:

Latitud: 41.40611
Longitud: 1.97875
UTM Est (X): 414640
UTM Nord (Y): 4584344

Classificació

Número de fitxa 08905 - 1
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Romànic
Segle XI
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: Part del parament es va enderrocar i es troba consolidat provisionalment. l'interior ha estat objecte d'actes vandàlics com pintades i hi ha deixalles. Bona part del terra de la nau va ser aixecat durant la intervenció arqueològica i no hi ha hagut actuacions posteriors per adequar l'espai.

Protecció Inexistent
Número inventari IPA: 18223, CCAA: 13816

Generalitat i altres inventaris

Accés Fàcil
Ús actual: Sense ús
Titularitat Pública
Titular: Ajuntament de la Palma de Cervelló
Autoria de la fitxa Xavier Esteve Gràcia

Descripció

La capella de Sant Joan del Pla és un petit edifici romànic molt homogeni. Està format per una sola nau de planta rectangular, d'uns 8,5 per 6 metres i un absis de planta semicircular d'uns 5 m de diàmetre. La teulada, plana i a doble vessant, originalment estava coberta de lloses de llicorella. Les parets són construïdes amb un aparell de petits carreus quadrats i rectangulars, disposats en filades regulars. La major part és obrada amb pedra arenosa vermellenca, pedra de Cervelló, però a les façanes de la nau (no tant a l'exterior de l'absis quasi enterament rogenc) hi apareix també pedra blanca calcària, tallada semblantment a la pedra vermella, en petits carreus rectangulars i quadrats.

Les parets de la nau no tenen cap tipus d'ornamentació, més que la línia d'impostes inclinades de la cornisa. L'exterior de l'absis, però, s'articula per un ritme de lesenes que agrupen les arcuacions llombardes de quatre en quatre. Les lesenes parteixen directament de sota la cornisa o motllura inclinada que corona la fàbrica de l'absis sobre mateix de les arcuacions i ran de les lloses de la teulada. Hi ha tres ritmes o registres marcats per les lesenes. Els arquets llombards s'hi encabeixen formats per petits carreus que imposten a les lesenes, els laterals, o a petites carteles o mensulettes inclinades els centrals. Els carcanyols, molt reduïts, són omplerts generalment amb carreus triangulars. Tota aquesta ornamentació és feta amb pedra vermella. s'observen restes d'una capa d'arrebossat amb la que anava recoberta.

Al mur de tramuntana no s'hi obre cap finestra ni portal. La paret de ponent conserva alguns bocins d'aparell romànic, però és ben apreciable la refecció moderna en la seva part central.

A la façana de migdia s'obre la porta original, amb una llum d'un metre d'amplada, que era d'arc de mig punt, del qual actualment només s'aprecien una dovella a la part esquerra i dues a la dreta, de les que iniciaven l'arc. En aquesta façana hi ha també una finestra de doble esplandit. Tot el pany de paret i part de la teulada de damunt de la porta es van esfondrar i actualment aquesta zona està consolidada provisionalment amb una combinació de maons i blocs de formigó. Al centre registral de l'absis, articulat per l'ornamentació de lesenes i arcuacions, s'obre una finestra de mig punt de doble esplandit.

La volta de la nau, amb algunes esquerdes al seu tram oriental, és reforçada per un arc toral de mig punt. La nau i l'absis conserven les voltes, de canó i de quart d'esfera, respectivament, amb cimbrejat de canyes paral·leles a l'eix a la nau i entreteixides en espiga a l'absis. l'arc que obre l'absis, o arc triomfal, és construït amb dovelles molt regulars de gres vermell, com les de la porta a migdia. l'absis, semicircular, s'obre per un arc simple, especejat amb dovelles primes molt regulars, tallades en gres vermell, mentre que als murs aquesta arenosa alterna amb carreus de pedra calcària blanca i, a més, hi ha una gruixuda capa d'engalbat recobrint-los. l'amplada d'aquest arc és de 3,20 i la profunditat de l'absis d'1,70m. El quart d'esfera de la volta absidal conserva en la seva major part les empremtes de l'entreteixit de canyes que s'usà en la seva construcció.

Vora l'absis, buidat dins el gruix del mur de tramuntana de manera que no en sobresurt exteriorment, hi ha un petit absidiol del planta molt irregular, que no assoleix la perfecció del semicercle. s'obre per un arc de mig punt que en la part de llevant es lliura al mur abans d'arribar a la línia d'arrencament. Es cobreix amb volta de quart d'esfera molt desigual. Sembla una reforma realitzada un cop la capella ja era acabada, perquè, a part que la seva irregularitat contrasta amb l'homogeneïtat constructiva de l'edifici, és mal engalzada.

Actualment no existeix paviment, s'observen varies sitges i les estructures obertes al subsòl natural

Observacions:

Aquesta església també és anomenada Sant Joan de l'Erm.

Història

La comtessa Riquilda, el dia de la consagració de Sant Pere de les Puelles, el 30 de juny de 945, va donar a les monges d'aquest monestir un extens alou al terme del castell de Cervelló, el qual, quan fou confirmat al cenobi el 992, rebé el nom d'alou de la Palma, nom que li devien haver donat les monges. El lloc de la Palma, ja amb aquest nom, és documentat el 964. L'any 966, els executors del testament del comte Mir donaren a la seu de Barcelona la meitat dels alous de Cervelló, és a dir, Torrelles, la Palma i Montpedrós, amb els seus termes i pertinences.

El nucli originari de les possessions de Sant Pere de les Puelles a la Palma, l'alou donat per la comtessa, s'engrandí amb altres alous, com el llegat pel comte Borrell, el 991, que li havia pervingut dels seus pares; el que donà Bonfill, que aviat esdevindria senyor de Cervelló, o el donat per un tal Hendalecus. Quan el 1002 els comtes Ramon i Ermengol vengueren a Ènnec Bonfill el castell de Cervelló, hom es preocupà d'assenyalar que, tot i que la venda comprenia tot el que hi havia dins les afrontacions del castell, hom n'excepuava l'alou del monestir de Sant Pere. El 1147, en la segona consagració de Sant Pere de les Puelles, els diversos alous de les monges de l'indret s'engloben nominalment en un de sol, l'alou de la Palma.

Al segle XI les monges bastiren una capella al seu alou, dedicada a Sant Joan i Sant Feliu, la qual no apareix documentada fins al 1270, data en què el rector de la parròquia de Cervelló n'era procurador. El 1347 a la capella, que hom anomena Sant Joan de l'Erm, hi havia un altar dedicat a la Mare de Déu. A partir del segle XIV la capella apareix sovint en les visites pastorals. Hom diu que és situada al lloc de la Plana de Sant Joan, prop de Can Llopart, mas que posteriorment es dirà Can Mascaró i que al segle XVIII adquirirà de les monges la finca de la Palma.

L'any 1988, els propietaris de l'església van promoure un projecte de restauració i consolidació, per bé que va restar aturat posteriorment. Entre els anys 1997-1998 es va dur a terme una intervenció arqueològica (vegeu la fitxa 33) en la què es va excavar en extensió l'interior de l'edifici, així com també va estudiar de l'evolució arquitectònica del mateix, incloent la lectura dels paraments i de la coberta, tot plegat a l'espera de l'execució d'un projecte de restauració que va ser encarregat pel senyor Llopart a l'arquitecte Enric Solsona. El grup de voluntaris de la Palma 'el Pèlac' col·laboraren en les tasques de neteja i consolidació de l'església.

Pel que fa a la construcció, segons Montserrat Pagès, al mur de tramuntana s'hi construí en algun moment una porta de maons amb arc angular i al capdamunt una espiellera feta amb materials aprofitats. La porta fou eliminada i el pany de paret restituit novament el 1998, durant els treballs de neteja i consolidació, intentant recuperar el seu aspecte original.

Segons la mateixa autora l'arc de mig punt de la façana de migdia era especejat per dovelles radials que, tot i que donaven una aparença molt regular, variaven una mica de mida i de regràs. L'arc era extradossat per una filada de fins carreus col·locats en sentit perpendicular a les dovelles, d'una manera que esdevé molt freqüent en aquest primer romànic.

Finalment, el dia 8 d'abril de 2011 el Sr. Joaquim Llopart-Mascaró, com a propietari de les finques de Can Mascaró i una part del Pla de Sant Joan, i l'alcalde Sr. Xavier González Alemany, en nom i representació de l'Ajuntament de la Palma de Cervelló, signaren un conveni urbanístic pel qual el Sr. Llopart-Mascaró cedia l'ermita de Sant Joan del Pla a l'Ajuntament de la Palma de Cervelló. La donació inclou també tres finques rústiques que envolten l'ermita i una franja paral·lela a la vora de la riera de Rafamans que sumen 52.169,00 m². En l'actualitat en aquesta capella no s'hi celebra culte.

Bibliografia

- AAVV (1992): Catalunya Romànica, vol. XX, El Barcelonès, el Baix Llobregat, el Maresme. Barcelona: Ed. Enciclopèdia Catalana.
- AAVV (2003): "L'ermita de Sant Joan del Pla", Marge, núm. 12. La Palma de Cervelló: el Pèlag. p. 10.
- AAVV (2011): "Donació de l'ermita de Sant Joan del Pla", La Veu, núm. 31, p. 21.
- AAVV (2011) Revisió del Pla d'Ordenació Urbanística Municipal de la Palma de Cervelló (POUM). Catàleg de béns protegits. Ajuntament de la Palma de Cervelló. p. 12-13, 86-87.
- BORDONS i SERRA, Joaquim (1995): "La Palma de Cervelló i els seus voltants", Revista Muntanya, núm. 798, abril 1995. Barcelona: Centre Excursionista de Catalunya.
- BORDONS i SERRA, Joaquim (1999): "Sant Joan del Pla, l'ermita romànica de la Palma, és notícia", Revista Muntanya, núm. 822, abril 1999. Barcelona: Centre Excursionista de Catalunya. p. 80-82.
- BURÓN, Vicenç (1977): Esglésies romàniques catalanes. Guia. Barcelona: Artestudi Ed.
- DE BUEN LINARES, A.; ROIG I MESTRE, M.D.; VIVAR CANTALLOPS, J.A (1999): Catàleg del Patrimoni Arquitectònic i Natural de la Palma de Cervelló. Inèdit. Ajuntament de la Palma de Cervelló.
- ESTEVEES, Albert (1995): Cervelló i la Palma. Guia del patrimoni històric-artístic. Cervelló: Centre d'estudis i Divulgació del Patrimoni. p. 16.
- PAGÈS, Montserrat (1992): "La capella de Sant Joan del Pla o de l'Erm de la Palma de Cervelló", Romànic i Feudalisme al Baix Llobregat. Barcelona: Publicacions de l'abadia de Montserrat. p. 394-405.
- PAGÈS, Montserrat (1992) "La capella de Sant Joan del Pla o de l'Erm de La Palma de Cervelló", Catalunya Romànica. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. Vol. XX, El Barcelonès, el Baix Llobregat, el Maresme. p.349-350.
- PIERA, L. (1993) "Resultats de les prospeccions a diversos jaciments ibèrics i romans de Catalunya". Empúries, núm. 48-50, II. Barcelona.
- VILA, Josep M. (2000): Memòria de la intervenció arqueològica realitzada a l'església de Sant Joan del Pla. La Palma, Baix Llobregat. Març-juny 1997, desembre 1998. Arxiu Servei d'Arqueologia i Paleontologia.
- VILA, J.M. (2003): "Excavació arqueològica a l'església de Sant Joan del Pla (La Palma, Baix Llobregat)". II Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya. Sant Cugat del Vallès 18-21 d'abril de 2002. Sant Cugat del Vallès: ACRAM, 2003. Vol. II. p.591-597.

